

Suosituksset

Suosituksset 2/2020 tiedustelua koskevistä eurooppalaisista olennaisista takeista

Annettu 10. marraskuuta 2020

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	4
2. PUUTTUMINEN PERUSOIKEUKSIIN	6
3. EUROOPPALAISET OLENNAISET TAKEET	8
Suojatoimi A – käsittelyn täytyy perustua selviin, täsmällisiin ja avoimiin sääntöihin	9
Suojatoimi B – käsittelyn oikeutettujen tavoitteiden tarpeellisuus ja oikeasuhteisuus on osoitettava	10
Suojatoimi C – riippumaton valvontamekanismi	12
Suojatoimi D – käytettävissä olevat tehokkaat oikeussuojakeinot	13
4. LOPPUHUOMAUTUKSET.....	15

Euroopan tietosuojaneuvosto

ottaa huomioon luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta 27. päivänä huhtikuuta 2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 2016/679/EU, jäljempänä 'yleinen tietosuoja-asetus'¹, 70 artiklan 1 kohdan e alakohdan,

ottaa huomioon ETA-sopimuksen sekä erityisesti sen liitteen XI ja pöytäkirjan 37, sellaisina kuin ne ovat muutettuina 6. päivänä heinäkuuta 2018 annetulla ETA:n sekakomitean päätöksellä N:o 154/2018²,

ottaa huomioon työjärjestyksensä 12 ja 22 artiklan,

ottaa huomioon 29 artiklan mukaisen tietosuojatyöryhmän työasiakirjan, joka koskee perusteita, joiden nojalla yksityisyyttä ja tietosuojaa koskeviin perusoikeuksiin voidaan puuttua tiedustelutoimilla henkilötietojen siirron yhteydessä (EU:n keskeiset suojatoimet), WP237,

ON ANTANUT SEURAAVAT SUOSITUKSET:

1. JOHDANTO

1. Asiassa Schrems I annetun tuomion jälkeen EU:n tietosuojaviranomaiset määrittivät 29 artiklan mukaisessa tietosuojatyöryhmässä eurooppalaiset olennaiset takeet oikeuskäytännön perusteella. Takeita on noudatettava sen varmistamiseksi, että yksityisyyttä ja henkilötietojen suojaa koskeviin oikeuksiin puuttuminen tiedustelutoimissa henkilötietojen siirron yhteydessä, ei ylitä sitä, mikä on tarpeellista ja oikeasuhteista demokraattisessa yhteiskunnassa.

2. Euroopan tietosuojaneuvosto haluaa korostaa, että eurooppalaiset olennaiset takeet perustuvat Euroopan unionin tuomioistuimen, jäljempänä 'unionin tuomioistuin' tai 'EUT', oikeuskäytäntöön, joka liittyy Euroopan unionin perusoikeuskirjan, jäljempänä 'perusoikeuskirja', 7, 8, 47 ja 52 artiklaan, sekä soveltuvin osin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen, jäljempänä 'ihmisoikeustuomioistuin' tai 'EIT', oikeuskäytäntöön, joka liittyy Euroopan ihmisoikeussopimuksen, jäljempänä 'ihmisoikeussopimus', 8 artiklaan, jossa käsitellään tiedusteluun liittyviä kysymyksiä ihmisoikeussopimuksen osapuolina olevissa valtioissa³.

¹ Tässä asiakirjassa ei käsitellä siirtämistä tai edelleen jakamista koskevia tilanteita, jotka kuuluvat rikosasioiden tietosuojadirektiivin (direktiivi (EU) 2016/680) soveltamisalaan.

² Viittauksilla "jäsenvaltioihin" tarkoitetaan koko tässä asiakirjassa ETA:n jäsenvaltioita.

³ Näissä suosituksissa käytettävä termi "perusoikeudet" on johdettu EU:n perusoikeuskirjasta. Sillä tarkoitetaan kuitenkin myös "ihmisoikeuksia" sellaisina kuin ne sisältyvät Euroopan ihmisoikeussopimukseen.

3. Tämän dokumentin päivityksellä on määrä kehittää edelleen eurooppalaisia olennaisia takeita, jotka laadittiin alun perin vastauksena asiassa Schrems I annettuun tuomioon⁴. Dokumentissa käsitellään selvennyksiä, joita unionin tuomioistuin (ja ihmisoikeustuomioistuin) antoi dokumentin ensimmäisen julkaisun jälkeen, erityisesti asiassa Schrems II annetussa merkittävässä tuomiossa⁵.

4. Asiassa Schrems II antamassaan tuomiossa unionin tuomioistuin totesi, että mallisopimuslausekkeista henkilötietojen siirtoa varten kolmansiin maihin sijoittautuneille henkilötietojen käsittelijöille annetun komission päätöksen 2010/87/EU perusoikeuskirjan 7, 8 ja 47 artiklan perusteella suoritetussa tarkastelussa ei ole tullut esiin mitään seikkaa, joka vaikuttaisi tämän päätöksen pätevyYTEEN. Tuomioistuin kuitenkin katsoi, että Privacy Shield -päätös on pätemätön. Unionin tuomioistuimen mukaan Privacy Shield -päätös ei ole yhteensopiva yleisen tietosuoja-asetuksen 45 artiklan 1 kohdan kanssa, luettuna perusoikeuskirjan 7, 8 ja 47 artiklan valossa. Tuomiota voidaan siis käyttää esimerkkinä siitä, että kolmannen maan tiedustelutoimenpiteet (tässä tapauksessa Yhdysvaltain ulkomaantiedustelun valvonnasta annetun lain (Foreign Intelligence Surveillance Act (FISA)) 702 § ja toimeenpanoasetus 12333) eivät ole riittävän rajattuja eikä rekisteröidyillä ole niiden osalta käytettävissään tehokkaita muutoksenhakukeinoja, kuten EU:n lainsäädännössä edellytetään, jotta kolmannen maan suojan tason voidaan katsoa pääosiltaan vastaavan Euroopan unionissa yleisen tietosuoja-asetuksen 45 artiklan 1 kohdan mukaisesti taattua suojaa.

5. Privacy Shield -järjestelyn pätemättömäksi julistamisen perusteluilla on seurauksia myös muille tietojen siirtooperusteille⁶. Vaikka tuomioistuin tulkitsi yleisen tietosuoja-asetuksen 46 artiklan 1 kohtaa vakiosopimuslausekkeiden pätevyYDEN yhteydessä, sen tulkinta koskee kaikkia sellaisia siirtoja kolmansiin maihin, joissa käytetään jotakin yleisen tietosuoja-asetuksen 46 artiklassa tarkoitettua siirtooperustetta⁷.

6. Viime kädessä unionin tuomioistuimen on arvioitava, voidaanko perusoikeuksiin puuttuminen perustella. Koska tällaista arviota ei ole, tietosuojaviranomaisten on olemassa olevan oikeuskäytännön mukaisesti kuitenkin arvioitava yksittäisiä tapauksia joko viran puolesta tai valituksen perusteella tai saatettava asia kansallisen tuomioistuimen käsiteltäväksi, jos ne epäilevät, että siirrossa ei noudateta 45 artiklaa, kun tietosuojan riittävyYdestä on tehty päätös, tai keskeytettävä tai kiellettävä siirto, jos ne katsovat, että yleisen tietosuoja-asetuksen 46 artiklaa ei voida noudattaa eikä EU:n lainsäädännössä edellytettyä siirrettävien tietojen suojaa voida varmistaa muilla keinoilla.

7. Päivitettyjen eurooppalaisten olennaisten takeiden tavoitteena on antaa perusteet sen tutkimiseen, voidaanko tiedustelutoimenpiteitä, joiden nojalla kolmannen maan viranomaiset eli kansalliset turvallisuusviranomaiset tai lainvalvontaviranomaiset saavat pääsyn henkilötietoihin, pitää perusteltuna puuttumisena vai ei.

⁴ Unionin tuomioistuimen tuomio, annettu 6. lokakuuta 2015, Maximillian Schrems v. Data Protection Commissioner, asia C-362/14, EU:C:2015:650, jäljempänä 'Schrems I'.

⁵ Unionin tuomioistuimen tuomio, annettu 16. heinäkuuta 2020, Data Protection Commissioner v. Facebook Ireland Ltd, Maximillian Schrems, asia C-311/18, ECLI:EU:C:2020:559, jäljempänä 'Schrems II'.

⁶ Ks. Schrems II, 105 kohta.

⁷ Ks. Schrems II, 92 kohta.

8. Eurooppalaiset olennaiset takeet ovatkin osa arviointia, jossa määritetään, tarjoaako kolmas maa suojan tason, joka vastaa pääosiltaan EU:ssa taattua tasoa. Niiden tarkoituksena ei kuitenkaan ole yksin määrittää kaikkia tekijöitä, jotka tarvitaan sen toteamiseen, että kolmas maa tarjoaa kyseisenlaisen suojan tason yleisen tietosuoja-asetuksen 45 artiklan mukaisesti. Niillä ei myöskään ole tarkoitus yksin määrittää kaikkia tekijöitä, jotka on mahdollisesti otettava huomioon arvioitaessa, estääkö kolmannen maan oikeusjärjestys tietojen viejää ja tietojen tuojaa varmistamasta asianmukaiset suojatoimet yleisen tietosuoja-asetuksen 46 artiklan mukaisesti.

9. Siksi tässä asiakirjassa esitetyt tekijät olisi katsottava olennaisiksi takeiksi, jotka kolmannessa maassa on oltava, kun arvioidaan, miten kolmannen maan tiedustelutoimenpiteillä puututaan yksityisyyttä ja tietosuojaa koskeviin oikeuksiin, eikä luetteloksi tekijöitä, joilla osoitetaan, että kolmannen maan oikeusjärjestys kokonaisuudessaan tarjoaa pääosiltaan vastaavan suojan tason.

10. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 3 kohdassa vahvistetaan, että ihmisoikeussopimuksessa taatut perusoikeudet ovat yleisiä periaatteina osa unionin oikeutta. Kuten unionin tuomioistuin oikeuskäytännössään kuitenkin huomauttaa, ihmisoikeussopimus ei ole EU:n oikeuteen muodollisesti sisältyvä oikeudellinen väline niin kauan kuin Euroopan unioni ei ole liittynyt siihen⁸. Siksi yleisen tietosuoja-asetuksen 46 artiklan 1 kohdassa edellytetty perusoikeuksien suojan taso on määritettävä kyseisen asetuksen säännösten perusteella luettuna perusoikeuskirjassa vahvistettujen perusoikeuksien valossa. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan mukaan sen sisältämällä oikeuksilla, jotka vastaavat ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeuksia, on määrä olla sama tarkoitus ja soveltamisala kuin ihmisoikeussopimuksessa esitetyillä. Näin ollen, kuten unionin tuomioistuin on muistuttanut, ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö, joka koskee myös EU:n perusoikeuskirjassa säädettyjä oikeuksia, on otettava huomioon suojan vähimmäistasona perusoikeuskirjan vastaavien oikeuksien tulkitsemista varten⁹. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan viimeisen virkkeen mukaan kuitenkin "[t]ämä määräys ei estä unionia myöntämästä tätä laajempaa suojaa".

11. Siksi keskeisten suojatoimien asiasisältö perustuu myös osittain ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön, mikäli unionin tuomioistuimen tulkitsema perusoikeuskirja ei tarjoa korkeampaa suojan tasoa kuin ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä säädettyissä muissa vaatimuksissa.

12. Tässä asiakirjassa selitetään neljän eurooppalaisen olennaisen takeen tausta ja tarkempi sisältö.

2. PUUTTUMINEN PERUSOIKEUKSIIN

13. Perusoikeuskirjan 7 artiklassa säädetään yksityis- ja perhe-elämän sekä viestien kunnioittamista ja 8 artiklassa henkilötietojen suojaa koskevista perusoikeuksista. Ne koskevat kaikkia. Lisäksi 8 artiklassa esitetään edellytykset henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudelle ja tunnustetaan oikeus tutustua omiin 0020tietoihin ja saada ne oikaistuksi. Siinä myös säädetään, että riippumaton viranomaisen valvoo näiden sääntöjen noudattamista.

⁸ Ks. Schrems II, 98 kohta.

⁹ Ks. yhdistettyjen asioiden C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, La Quadrature du Net ym. (jäljempänä La Quadrature du Net ym.) 124 kohta.

14. "[T]oiminnossa, jolla henkilötietoja siirretään jäsenvaltiosta kolmanteen maahan, on sellaisenaan kyse [...] henkilötietojen käsittelystä¹⁰." Perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklaa sovelletaan näin ollen tähän tiettyyn toimintoon, ja niiden suojaa laajennetaan siirrettyihin tietoihin. Siksi rekisteröityjen, joiden henkilötietoja siirretään kolmanteen maahan, on saatava suojan taso, joka pääosiltaan vastaa Euroopan unionissa taattua suojan tasoa.¹¹

15. Unionin tuomioistuin katsoo, että kun perusoikeuskirjan 7 artiklassa taattuun yksityiselämän kunnioittamista koskevaan perusoikeuteen puututaan käsittelemällä luonnollisen henkilön henkilötietoja, puututaan myös tietosuojaa koskevaan oikeuteen, koska kyseinen käsittely kuuluu perusoikeuskirjan 8 artiklan soveltamisalaan. Sen on näin ollen välttämättä täytettävä tästä artiklasta johtuva tietojen suojan vaatimus¹².

16. Perusoikeuksien mahdollisen EU:n lainsäädännön mukaisen puuttumisen osalta sähköisten viestintäpalveluiden tarjoajille asetettu velvollisuus säilyttää liikennetiedot, jotta toimivaltaiset kansalliset viranomaiset voivat tarvittaessa saada niitä, herättää siksi kysymyksiä perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklaan liittyen¹³. Sama koskee myös muunlaista tietojenkäsittelyä, esimerkiksi kun on kyse tietojen siirtämisestä muille henkilöille kuin käyttäjille tai oikeudesta saada nämä tiedot niiden käyttämiseksi¹⁴. Se sisältää kyseisiin perusoikeuksiin puuttumisen. Lisäksi viranomaisten oikeus saada tietoja merkitsee myös puuttumista tähän perusoikeuteen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti¹⁵.

17. Puuttumisen toteamisessa ei ole merkitystä sillä, "ovatko kyseessä olevat yksityiselämään liittyvät tiedot arkaluonteisia vai eivät tai onko asianomaisille mahdollisesti aiheutunut haittaa tästä puuttumisesta"¹⁶. Unionin tuomioistuin korosti myös, että välitettyjen tietojen myöhempi mahdollinen käyttö on merkityksetöntä¹⁷.

18. Perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa vahvistetut oikeudet eivät kuitenkaan ole ehdottomia, vaan ne on suhteutettava siihen tehtävään, joka niillä on yhteiskunnassa¹⁸.

19. Perusoikeuskirjaan kuuluu välttämättömyyden ja oikeasuhteisuuden arviointi, jonka perusteella sen suojaamia oikeuksia voidaan rajoittaa. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdassa määritetään 7 ja 8 artiklan mahdollisten rajoitusten laajuus toteamalla, että "[t]ässä perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia."

¹⁰ EUT, Schrems II, 83 kohta.

¹¹ EUT, Schrems II, 96 kohta.

¹² EUT, Schrems II, 170–171 kohta.

¹³ EUT, asia C-623/17, Privacy International, jäljempänä 'Privacy International', 60 kohta.

¹⁴ EUT, Privacy International, 61 kohta.

¹⁵ EIT, Leander, 48 kohta; ihmisoikeustuomioistuin, Rotaru 46 kohta; EUT, Digital Rights Ireland, 35 kohta.

¹⁶ EUT, Schrems II, 171 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

¹⁷ EUT, Schrems II, 171 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

¹⁸ EUT, Privacy International, 63 kohta.

20. Unionin tuomioistuin toisti, että perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan perusoikeuksiin puuttumista käsittelevässä EU:n lainsäädännössä ”on säädettävä selvistä ja täsmällisistä asianomaisen toimenpiteen laajuutta ja soveltamista koskevista säännöistä, joissa asetetaan vähimmäisvaatimukset, jotta henkilöillä, joiden henkilötiedoista on kyse, on riittävät takeet, joiden avulla heidän henkilötietojaan voidaan tehokkaasti suojata väärinkäytön vaaroilta”, varsinkin silloin, kun henkilötietoja käsitellään automaattisesti ja ”kun on olemassa huomattava näiden tietojen lainvastaista saantia koskeva vaara”¹⁹.

21. Unionin tuomioistuimen mukaan yksityisyyttä koskevan oikeuden suojeleminen edellyttää, että poikkeukset henkilötietojen suojaan ja sitä koskevat rajoitukset ”toteutetaan täysin välttämättömän rajoissa”. Yleisen edun mukainen tavoite on lisäksi sovitettava yhteen niiden perusoikeuksien kanssa, joita toimenpide koskee, saattamalla kyseessä oleva tavoite ja kyseessä olevat oikeudet ”keskenään harmoniseen tasapainoon”²⁰.

22. Tämän vuoksi viranomaisten pääsy henkilötietoihin, henkilötietojen säilyttäminen ja niiden käyttäminen viranomaisten tiedustelutoimien yhteydessä ei saa ylittää sitä, mikä on perusoikeuskirjan nojalla arvioitu täysin välttämättömäksi, tai mitä ei voida ”pitää perusteltuna demokraattisessa yhteiskunnassa”²¹.

23. Seuraavassa luvussa esiteltujen neljän eurooppalaisen olennaisen takeen tarkoituksena on yksilöidä tarkemmin, miten yksityisyyttä ja tietosuojaa koskeviin perusoikeuksiin puuttumisen tasoa arvioidaan kolmannen maan viranomaisten tiedustelutoimien yhteydessä henkilötietoja siirrettäessä ja mitä oikeudellisia vaatimuksia on näin ollen sovellettava, jotta voidaan arvioida, onko tällainen puuttuminen hyväksyttävää perusoikeuskirjan nojalla.

3. EUROOPPALAISET OLENNAISET TAKEET

24. Oikeuskäytännön analyysin perusteella Euroopan tietosuojaneuvosto katsoo, että sovellettavat oikeudelliset vaatimukset, joilla voidaan oikeuttaa perusoikeuskirjassa tunnustettujen tietosuojaa ja yksityisyyttä koskevien oikeuksien rajoitukset, voidaan tiivistää neljään eurooppalaiseen olennaiseen takeeseen:

- A. käsittelyn täytyy perustua selviin, täsmällisiin ja avoimiin sääntöihin
- B. käsittelyn oikeutettujen tavoitteiden tarpeellisuus ja oikeasuhteisuus on osoitettava
- C. käytössä on oltava riippumaton valvontamekanismi
- D. henkilöiden käytettävissä on oltava tehokkaita oikeussuojakeinoja.

25. Suojatoimet perustuvat yksityisyyttä ja tietosuojaa koskeviin perusoikeuksiin, jotka koskevat kaikkia kansalaisuudesta riippumatta.

¹⁹ EUT, Privacy International, 68 kohta, ja siinä tarkoitettu oikeuskäytäntö.

²⁰ EUT, Privacy International, 67 kohta, ja siinä tarkoitettu oikeuskäytäntö.

²¹ EUT, Privacy International, 81 kohta.

Suojatoimi A – käsittelyn täytyy perustua selviin, täsmällisiin ja avoimiin sääntöihin

26. Perusoikeuskirjan 8 artiklan 2 kohdan mukaan henkilötietoja on muun muassa käsiteltävä ”tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla”²², kuten unionin tuomioistuin muistutti asiassa Schrems II antamassaan tuomiossa. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämisestä EU:ssa voidaan rajoittaa ainoastaan lailla. Oikeutetun puuttumisen on siis oltava lain mukaista.

27. Tässä oikeusperustassa on säädettävä kyseisen toimenpiteen laajuutta ja soveltamista koskevista selkeistä ja täsmällisistä säännöistä, joissa asetetaan vähimmäisvaatimuksia²³. Tuomioistuin myös muistutti, että ”säännösten on oltava kansallisen oikeuden mukaan laillisesti sitova”²⁴. Tämän osalta unionin tuomioistuin selvensi, että sovellettavan kolmannen maan lainsäädännön arvioinnissa on keskityttävä siihen, voivatko henkilöt vedota ja turvautua siihen tuomioistuimessa²⁵. Tuomioistuin toteaa siis, että rekisteröidyille annettuihin oikeuksiin on voitava vedota. Jos henkilöillä ei ole oikeuksia, jotka ne voisivat panna täytäntöön viranomaisten osalta, annetun tietosuojan tason ei voida katsoa vastaavan pääosiltaan perusoikeuskirjasta johtuvaa tasoa, mikä on ristiriidassa yleisen tietosuojasetuksen 45 artiklan 2 kohdan a alakohdan kanssa²⁶.

28. Tuomioistuin korosti lisäksi, että sovellettavassa lainsäädännössä on mainittava, missä olosuhteissa ja millä edellytyksin tällaisten tietojen käsittelyä koskeva toimenpide voidaan toteuttaa²⁷ (ks. jäljempänä suojatoimessa B näiden vaatimusten ja tarpeellisuutta ja oikeasuhteisuutta koskevien periaatteiden välinen suhde).

29. Unionin tuomioistuin on myös todennut, että ”edellytys, jonka mukaan perusoikeuksien käyttämisestä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla, tarkoittaa sitä, että itse siinä oikeusperustassa, joka mahdollistaa puuttumisen näihin oikeuksiin, on määritettävä asianomaisen oikeuden käyttämiselle asetettavien rajoitusten laajuus”²⁸.

30. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoo lisäksi, että ei ole mitään perustetta soveltaa erilaisia periaatteita yksityishenkilöiden viestinnän kuuntelua koskevien sääntöjen avoimuuteen ja selkeyteen ja yleisempiin tiedusteluohjelmiin²⁹. Ihmisoikeustuomioistuin on myös selventänyt, että oikeusperustaan pitää vähintään kuulua määritelmä ihmisryhmistä, joita voidaan tarkkailla,

²² Ks. Schrems II, 173 kohta.

²³ Ks. Schrems II, 175 ja 180 kohta, ja 26. heinäkuuta 2017 annetun lausunnon 1/15 (EU:n ja Kanadan välinen PNR-tietoja koskeva sopimus) 139 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

²⁴ Ks. Privacy International, 68 kohta – On huomattava, että tuomion ranskankielisessä versiossa tuomioistuin käyttää sanaa ”réglementation”, joka on pelkkiä parlamentin säädöksiä laajempi.

²⁵ Ks. Schrems II, 181 kohta. Tässä kohdassa unionin tuomioistuin viittaa Yhdysvaltojen presidentin määräykseen PPD-28.

²⁶ Ks. Schrems II, 181 kohta.

²⁷ Ks. Privacy International, 68 kohta, jäsenvaltioiden lainsäädännön osalta.

²⁸ Ks. Schrems II, 175 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen sekä Privacy International, 65 kohta.

²⁹ EIT, Liberty, 63 kohta.

toimenpiteen keston raja, saatujen tietojen tutkinnassa, käyttämisessä ja säilyttämisessä noudatettava menettely sekä varotoimet, jotka on toteutettava toimitettaessa tietoja muille osapuolille³⁰.

31. Puuttumisen vaikutus henkilöön on myös pystyttävä ennakoimaan, jotta hänelle voidaan taata riittävä ja tehokas suoja mielivaltaista puuttumista ja väärinkäytön riskiä vastaan. Siksi käsittelyn täytyy perustua täsmälliseen, selvään ja avoimeen (eli julkiseen) oikeusperustaan³¹. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin muistutti tämän kysymyksen osalta asiassa Zakharov, että viittaus ennakoitavuuteen ei voi viestinnän kuuntelun yhteydessä olla sama kuin monilla muilla aloilla. Se täsmänsi, että salaisten tiedustelutoimenpiteiden, kuten viestinnän kuuntelun, yhteydessä ennakoitavuus ei voi tarkoittaa, että henkilö pystyisi ennakoimaan, milloin viranomaiset todennäköisesti kuuntelevat hänen viestintäänsä, jolloin hän voisi muuttaa käytöstään sen mukaan. Koska tällaisessa tilanteessa mielivaltaisuuden riski on ilmeinen, on olennaista saada selvät ja yksityiskohtaiset säännöt puhelinkeskustelujen kuuntelulle etenkin, kun käytettävissä oleva tekniikka kehittyy jatkuvasti. Kansallisen lainsäädännön on oltava riittävän selkeää, jotta kansalaisilla on riittävä näkemys niistä olosuhteista ja ehdoista, joissa viranomaisilla on valtuudet turvautua tällaisin toimenpiteisiin.³²

Suojatoimi B – käsittelyn oikeutettujen tavoitteiden tarpeellisuus ja oikeasuhteisuus on osoitettava

32. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämisestä voidaan rajoittaa ainoastaan kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan toisen virkkeen mukaan suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää kyseisiin oikeuksiin ja vapauksiin ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia.³³

33. Tuomioistuin totesi **suhteellisuusperiaatteesta**, että jäsenvaltioiden lakien osalta kysymystä siitä, voidaanko yksityisyyttä ja tietosuojaa koskevien oikeuksien rajoittamista perustella, on arvioitava toisaalta mittaamalla kyseiseen rajoitukseen liittyvän **puuttumisen vakavuutta**³⁴ ja toisaalta varmistamalla, että rajoituksen **yleisen edun mukaisen tavoitteen merkitys** on oikeassa suhteessa kyseiseen puuttumisen vakavuuteen³⁵.

34. Asiassa La Quadrature du net ym. voidaan panna merkille, että unionin tuomioistuin totesi, että kansallisen turvallisuuden varmistamista koskevalla tavoitteella voidaan sen merkityksen vuoksi perustella toimenpiteitä, joissa perusoikeuksiin puuttuminen on vakavampaa, verrattuna toimenpiteisiin, joita voidaan perustella muilla tavoitteilla, kuten rikosten torjunnalla. Tämä koskee

³⁰ EIT, Weber ja Saravia, 95 kohta.

³¹ EIT, Malone, 65 ja 66 kohta.

³² EIT, Zakharov, 229 kohta.

³³ Schrems II, 174 kohta.

³⁴ Tässä yhteydessä tuomioistuin totesi esimerkiksi, että päätelaitteiden sijainnin havaitsemisen mahdollistavien tietojen reaaliaikaiseen keräämiseen liittyvä puuttuminen vaikuttaa erityisen vakavalta, koska tiedot tarjoavat toimivaltaisille kansallisille viranomaisille tarkan ja pysyvän tavan jäljittää matkapuhelinten käyttäjien liikkeitä. (La Quadrature du Net ym., 187 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.)

³⁵ La Quadrature du Net ym., 131 kohta.

jäsenvaltioiden oikeutta, ei kolmansien maiden oikeutta. Se totesi kuitenkin tämän pätevän, kunhan on riittävän vakaat perusteet katsoa, että kyseessä olevan valtion kansalliselle turvallisuudelle on olemassa vakava uhka, jonka osoitetaan olevan aito ja olemassa tai ennakoitavissa, ja jos muut perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdassa esitetyt vaatimukset täyttyvät.³⁶

35. Tämän osalta tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan henkilötietojen suoja koskevat poikkeukset ja rajoitukset on toteutettava täysin välttämättömän rajoissa³⁷. Tämän vaatimuksen täyttämiseksi kyseessä olevassa lainsäädännössä on säädettävä selvistä ja täsmällisistä asianomaisen toimenpiteen laajuutta ja soveltamista koskevista säännöistä sekä asetettava vähimmäisvaatimukset, jotta henkilöillä, joiden tietoja on siirretty, on riittävät takeet, joiden avulla heidän henkilötietojaan voidaan tehokkaasti suojata väärinkäytön vaaroilta. ”Siinä on erityisesti mainittava, missä olosuhteissa ja millä edellytyksillä tällaisten tietojen käsittelyä koskeva toimenpide voidaan toteuttaa, jotta taataan, että puuttuminen rajoittuu täysin välttämättömään. Tarve tällaisista takeista on tärkeä varsinkin silloin, kun henkilötietoja käsitellään automaattisesti.”³⁸

36. Asiassa Schrems II annetussa tuomiossa unionin tuomioistuin on korostanut, että kolmannen maan lainsäädännöllä, jossa ei ole rajoituksia valtuutukseen, joka koskee tiedusteluohjelmien käyttöönottoa ulkomaantiedustelua varten, ei voida varmistaa tietosuojan tasoa, joka pääosiltaan vastaa suoja, joka on taattu perusoikeuskirjassa. Oikeuskäytännön mukaan oikeusperustassa, joka mahdollistaa puuttumisen perusoikeuksiin, on, jotta suhteellisuusperiaatteen vaatimusta noudatetaan, itsessään määritettävä asianomaisen oikeuden käyttämiselle asetettavien rajoitusten laajuus.³⁹

37. **Tarpeellisuusperiaatteen** osalta unionin tuomioistuin on tehnyt selväksi, että säännöstö, jossa ”sallitaan yleisesti kaikkien henkilöiden, joiden henkilötiedot on siirretty unionista [...], kaikkien henkilötietojen säilyttäminen tekemättä mitään erottelua, rajoitusta tai poikkeusta tavoiteltavan päämäärän mukaan ja säätämättä objektiivisesta perusteesta, jolla voitaisiin rajoittaa viranomaisten pääsyä tietoihin ja rajata niiden myöhempi käyttö tarkoituksiin, jotka ovat täsmällisiä, rajattuja ja omiaan oikeuttamaan puuttumisen niin henkilötietoihin pääsyyn kuin niiden käyttöönkin”, ei noudata kyseistä periaatetta⁴⁰. On katsottava, että erityisesti sääntelyllä, jonka nojalla viranomaiset pääsevät

³⁶ 136 ja 137 kohta. Ks. myös Privacy International, jossa tuomioistuin täsmensi, että tällaiset uhat eroavat luonteeltaan ja erityiseltä vakavuudeltaan yleisestä vaarasta, jonka vakavatkin jännitteet tai häiriöt voivat aiheuttaa yleiselle turvallisuudelle. 75 kohta. Esimerkiksi asiassa La Quadrature du Net ym. tuomioistuin totesi, että liikenne- ja paikkatietojen automaattinen analyysi, joka koskee yleisesti ja erotuksetta sähköisiä viestintäjärjestelmiä käyttävien henkilöiden tietoja, on erityisen vakava puuttuminen, ja että kyseinen toimenpide voi täyttää oikeasuhteisuutta koskevan vaatimuksen vain tilanteissa, joissa kyseisen jäsenvaltion kansalliseen turvallisuuteen kohdistuu vakava uhka, jonka osoitetaan olevan aito ja olemassa tai ennakoitavissa, ja muun muassa sillä edellytyksellä, että säilytyksen kesto rajoitetaan täysin välttämättömään (174–177 kohta).

³⁷ Schrems II, 176 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

³⁸ Schrems II, 175 kohta.

³⁹ Schrems II, 180 kohta.

⁴⁰ Schrems I, 93 kohta lisäviitteineen. Ks. tämän osalta kuitenkin Privacy International, 71 kohta oikeuskäytäntöviitteineen. Se koskee jäsenvaltion oikeutta eikä kolmannen maan oikeutta. Tässä tapauksessa tuomioistuin totesi, että jäsenvaltion säännöstö, jolla sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajat veloitetaan luovuttamaan liikenne- ja paikkatietoja turvallisuus- ja tiedustelupalveluille yleisellä ja erotuksetta tapahtuvalla siirtämisellä, ylittää täysin välttämättömän rajat, eikä sitä voida pitää perusteltuna demokraattisessa yhteiskunnassa, kuten sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivissä, luettuna perusoikeuskirjan valossa, edellytetään (81 kohta).

yleisesti sähköisen viestinnän sisältöön loukataan yksityiselämän kunnioitusta koskevan perusoikeuden, sellaisena kuin se taataan perusoikeuskirjan 7 artiklassa, keskeistä sisältöä⁴¹.

38. Samalla tavalla, tosin tällä kertaa jäsenvaltion lainsäädännön eikä kolmannen maan lainsäädännön arvioinnin yhteydessä, tuomioistuin totesi asiassa *La Quadrature du Net* ym. Tuomioistuimen mukaan henkilötietojen säilyttämistä edellyttävän lainsäädännön on aina täytettävä puolueettomat kriteerit, joilla luodaan yhteys säilytettävien tietojen ja tavoiteltavan päämäärän välille⁴². Samassa yhteydessä, asiassa *Privacy International*, tuomioistuin myös totesi, että lainsäädännön ”on siis perustuttava objektiivisiin kriteereihin niiden olosuhteiden ja edellytysten määrittelemiseksi, joilla toimivaltaisille kansallisille viranomaisille on annettava oikeus saada kyseessä olevia tietoja”⁴³.

Suojatoimi C – riippumaton valvontamekanismi

39. Euroopan tietosuojaneuvosto muistuttaa, että puuttuminen tapahtuu tietoja kerätessä mutta myös silloin, kun viranomainen käsittelee tietoja edelleen. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on täsmentänyt useita kertoja, että yksityisyyttä ja tietosuojaa koskeviin oikeuksiin puuttuessa on sovellettava tehokasta, riippumatonta ja puolueetonta valvontajärjestelmää, josta vastaa joko tuomari tai muu riippumaton elin⁴⁴ (esim. hallintoviranomainen tai parlamentin elin). Unionin tuomioistuin otti tiedustelutoimenpiteiden riippumattoman valvonnan huomioon myös asiassa *Schrems II* antamassaan tuomiossa⁴⁵.

40. Ihmisoikeustuomioistuin tähdentää, että tiedustelutoimenpiteille ennakoon (tuomioistuimelta) saatu lupa on tärkeä suoja mielivaltaisuutta vastaan, mutta huomioon on otettava myös tiedustelujärjestelmän tosiasiallinen toiminta, vallankäytön keskinäinen valvonta sekä tosiasiallisen väärinkäytön olemassaolo tai sen puuttuminen⁴⁶. Asiassa *Schrems II* unionin tuomioistuin otti myös huomioon sen, ettei valvontamekanismeissa toteutettu valvontatehtävä kattanut yksittäisiä valvontatoimenpiteitä⁴⁷.

41. Jäsenvaltioiden lainsäädännön osalta unionin tuomioistuin määritti useita toimenpiteitä, jotka ovat unionin oikeuden mukaisia vain, jos tuomioistuin tai riippumaton hallintoviranomainen, jonka päätös

⁴¹ *Schrems I*, 94 kohta.

⁴² *La Quadrature du Net* ym., 133 kohta. Tässä yhteydessä tuomioistuin vahvisti, että säädökset, joissa säädetään ennalta ehkäisevänä toimenpiteenä yleisestä ja erotuksetta tapahtuvasta liikenne- ja paikkatietojen säilyttämisestä, eivät kuulu sähköisen viestinnän tietosuojadirektiiviin, luettuna perusoikeuskirjan valossa. Sitä vastoin tuomioistuin totesi, että tilanteissa, joissa kansallista turvallisuutta kohtaa vakava uhka, jonka on osoitettu olevan aito ja olemassa tai ennakoitavissa, lainsäädännössä voidaan kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi sallia turvautuminen määräykseen, jolla sähköisen viestinnän palveluntarjoajia edellytetään säilyttämään yleisesti ja erotuksetta liikenne- ja paikkatiedot. Tällaisen toimenpiteen on kuitenkin täytettävä erityisedellytykset. Määräys voidaan eritoten antaa vain ehdottoman välttämättömäksi ajaksi, jota voidaan jatkaa, jos uhka jatkuu (168 kohta).

⁴³ *Privacy International*, 78 kohta, oikeuskäytäntöviittauksineen. Jäsenvaltion lainsäädännössä säädetystä viranomaisen henkilötietojen käyttöoikeudesta tuomioistuin totesi asiassa *Privacy International*, että ”ei voida katsoa, että yleinen oikeus saada kaikki säilytetyt tiedot siitä riippumatta, onko olemassa edes välillinen yhteys asetettuun tavoitteeseen nähden, on rajoitettu täysin välttämättömään” (77–78 kohta).

⁴⁴ EIT, *Klass*, 17 ja 51 kohta.

⁴⁵ *Schrems II*, 179 ja 183 kohta.

⁴⁶ Ihmisoikeustuomioistuin, *Big Brother Watch*, muutoksenhaku käsiteltävänä, 319–320 kohta.

⁴⁷ *Schrems II*, 179 kohta.

on sitova, tekee niistä tehokkaan arvioinnin. Arvioinnin tarkoituksena on varmistaa, että toimenpide voidaan perustella kyseessä olevalla tilanteella ja että siinä noudatetaan olemassa olevia edellytyksiä ja suoja-toimia.⁴⁸ Liikenne- ja paikkatietojen reaaliaikaisen keräämisen osalta arvioinnissa olisi voitava tarkastaa etukäteen, onko toimenpide sallittu vain silloin, kun se on täysin välttämättömän rajoissa. Kun kyseessä on asianmukaisesti perusteltu hätätilanne, toimenpiteet voidaan toteuttaa ilman tällaista ennakkoarviointia. Tuomioistuin edellyttää kuitenkin, että toimenpide arvioidaan jälkeinpäin pian.⁴⁹

42. Tiedustelua koskevien valvontamekanismien riippumattomuuden osalta voidaan ottaa huomioon unionin tuomioistuimen havainnot, jotka koskevat elimen riippumattomuutta muutoksenhaun yhteydessä (ks. jäljempänä suoja-toimi D). Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä voi saada lisätietoa. Ihmisoikeustuomioistuin on ilmaissut kannattavansa sitä, että tuomari vastaa valvonnasta. Se ei ole kuitenkaan sulkenut pois mahdollisuutta siihen, että vastuussa voisi olla toinen elin, kunhan se on riittävän riippumaton toimeenpanovallasta⁵⁰ sekä tarkkailusta vastaavista viranomaisista, ja sille on annettu riittävät valtuudet ja toimivalta tehokkaan ja jatkuvan valvonnan suorittamista varten⁵¹. Ihmisoikeustuomioistuin lisäsi, että riippumattomuutta arvioitaessa on otettava huomioon valvontaelimen jäsenten nimittämistapa ja oikeudellinen asema⁵². Tämä tarkoittaa oikeusvirkaan päteviä henkilöitä, jotka nimittää joko parlamentti tai pääministeri. Sitä vastoin sisäasiainministeriä – joka oli sekä poliittisesti nimitetty ja hallituksen jäsen, että suoraan mukana erityisten valvonnan keinojen tilaamisessa – ei katsottu riittävän riippumattomaksi⁵³. Ihmisoikeustuomioistuimen mukaan on myös olennaisen tärkeää, että valvontaelimellä on käytössään kaikki asiaankuuluvat asiakirjat, myös aineistoista, joiden käsittely on päättynyt⁵⁴. Ihmisoikeustuomioistuin ottaa huomioon myös sen, onko valvontaelin julkisen valvonnan alainen⁵⁵.

Suoja-toimi D – käytettävissä olevat tehokkaat oikeussuojakeinot

43. Viimeinen eurooppalainen olennainen tae liittyy luonnollisen henkilön muutoksenhakua koskeviin oikeuksiin. Hänellä on oltava käytössään tehokas oikeussuojakeino oikeuksien käyttämiseksi, kun hän katsoo, että niitä ei ole kunnioitettu. Unionin tuomioistuin selitti asiassa Schrems I antamassaan tuomiossa, että ”sääntely, jossa yksityisille ei anneta mitään mahdollisuutta käyttää oikeussuojakeinoja, jotta he saisivat tutustua henkilötietoihinsa tai voisivat saada tällaiset tiedot oikaistuiksi tai poistetuiksi, ei ole tehokasta oikeussuojaa koskevan perusoikeuden, sellaisena kuin se vahvistetaan perusoikeuskirjan 47 artiklassa, keskeisen sisällön mukainen. Perusoikeuskirjan 47 artiklan ensimmäisessä kohdassa nimittäin edellytetään, että jokaisella, jonka unionin oikeudessa taattuina oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava tässä artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti käytettävissään tehokkaat oikeussuojakeinot tuomioistuimessa.”⁵⁶

⁴⁸ EUT, La Quadrature du Net ym., 168 ja 189 kohta.

⁴⁹ EUT, La Quadrature du Net ym., 189 kohta.

⁵⁰ EIT, Zakharov, 258 kohta, Iordachi ym. v. Moldova, 40 ja 51 kohta, ja Dumitru Popescu v. Romania, 70–73 kohta.

⁵¹ EIT, Klass, 56 kohta, ja Big Brother Watch, muutoksenhaku käsiteltävänä, 318 kohta.

⁵² EIT, Zakharov, 278 kohta.

⁵³ EIT, Zakharov, 278 kohta.

⁵⁴ EIT, Zakharov, 281 kohta.

⁵⁵ EIT, Zakharov, 283 kohta.

⁵⁶ EUT, Schrems I, 95 kohta.

44. Arvioidessaan jäsenvaltiota, joka salli liikenne- ja paikkatietojen reaaliaikaisen keräämisen, tuomioistuin katsoi, että tiedottaminen on välttämätöntä, jotta asianosaiset henkilöt voivat käyttää perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan mukaisia oikeuksiaan saada tutustua henkilötietoihinsa, joihin kyseisiä toimenpiteitä on sovellettu, ja tarvittaessa pyytää niiden oikaisua tai poistamista sekä perusoikeuskirjan 47 artiklan ensimmäisen kohdan mukaista oikeuttaan tehokkaiisiin oikeussuojakeinoin tuomioistuimessa⁵⁷. Tuomioistuin tunnusti kuitenkin myös, että tiedottaminen niille henkilöille, joiden tietoja on kerätty tai analysoitu, on tehtävä vain siinä laajuudessa ja vasta silloin, kun tiedottaminen ei enää vaaranna tehtäviä, joista kyseiset viranomaiset ovat vastuussa⁵⁸.

45. Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoo, että tehokasta oikeussuojakeinoa koskeva kysymys liittyy erottamattomasti tiedustelusta tiedottamiseen luonnolliselle henkilölle, kun tiedustelu on päättynyt. Tuomioistuin katsoi erityisesti, että lähtökohtaisesti asianosaisella henkilöllä on vähäiset mahdollisuudet muutoksenhakuun tuomioistuimissa, jos hänelle ei kerrota hänen tietämättään toteutetuista toimenpiteistä, jolloin hän ei voi kyseenalaistaa niiden lainmukaisuutta takautuvasti, tai vaihtoehtoisesti, jos henkilö, joka epäilee, että hänen viestintäänsä kuunnellaan tai on kuunneltu, ei voi kääntyä tuomioistuinten puoleen, jos tuomioistuinten toimivalta riippuu siitä, että kuuntelun kohteelle tiedotetaan tämän viestinnän kuuntelemisesta⁵⁹. Ihmisoikeustuomioistuin tiedosti näin ollen, että joissakin tapauksissa tiedottamista ei ehkä tehdä, mutta tehokas oikeussuoja on taattava. Tässä tapauksessa tuomioistuin on tehnyt esimerkiksi asiassa Kennedy selväksi, että tuomioistuin tarjoaa riittävät muutoksenhakumahdollisuudet, jos se täyttää joukon kriteereitä. Se tarkoittaa riippumatonta ja puolueetonta elintä, joka on hyväksynyt oman työjärjestyksensä, jonka jäsenillä on tai on ollut korkea oikeusvirka tai jonka jäsenet ovat kokeneita juristeja, eikä sen puoleen kääntymiseksi ole todistustaakkaa⁶⁰. Tuomioistuimella on luonnollisten henkilöiden tekemiä valituksia tutkiessaan oltava käytössään kaikki asiaankuuluvat tiedot⁶¹, myös aineistoista, joiden käsittely on päättynyt. Sillä on myös oltava valtuudet korjata vaatimustenvastaisuus⁶².

46. Perusoikeuskirjan 47 artiklassa viitataan tuomioistuimeen (englanniksi ”tribunal”)⁶³, vaikka ihmisoikeussopimus velvoittaa jäsenvaltiot vain varmistamaan, että ”jokaisella, jonka [...] oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava käytettävissään tehokas oikeussuojakeino kansallisen viranomaisen edessä”⁶⁴. Sen ei siis tarvitse välttämättä olla oikeusviranomainen⁶⁵.

47. Unionin tuomioistuin on asiassa Schrems II antamassaan tuomiossa toistanut kolmannen maan tarjoaman suojan tason riittävyttä arvioidessaan, että ”yksityisillä on oltava mahdollisuus käyttää

⁵⁷ Ks. EUT, *La Quadrature du Net ym.*, 190 kohta, ja lausunto 1/15, 220 kohta.

⁵⁸ Ks. *La Quadrature du Net ym.*, 191 kohta.

⁵⁹ EIT, *Zakharov*, 234 kohta.

⁶⁰ EIT, *Kennedy*, 190 kohta.

⁶¹ Euroopan tietosuojaneuvosto huomauttaa Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetun katsovan, että niin sanottua kolmansien osapuolien sääntöä – jonka nojalla yhden maan tiedustelupalvelut yhdessä maassa, jotka antavat tietoa toisen maan tiedustelupalveluille, voivat velvoittaa, että vastaanottavat tiedustelupalvelut eivät julkista siirrettyjä tietoja millekään kolmannelle osapuolelle – ei pitäisi soveltaa valvontaelimiin, jotta mahdollisuutta tehokkaaseen oikeussuojakeinoon ei heikennetä (keskusteluasiakirja kansallisten tiedustelupalvelujen demokraattisesta ja tehokkaasta valvonnasta).

⁶² EIT, *Kennedy*, 167 kohta.

⁶³ Tribunal on käännetty esimerkiksi saksaksi ”Gericht” ja hollanniksi ”gerecht”.

⁶⁴ Euroopan ihmisoikeussopimuksen 13 artikla.

⁶⁵ EIT, *Klass* 67 kohta.

oikeussuojakeinoja riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa, jotta he saisivat tutustua henkilötietoihinsa tai voisivat saada tällaiset tiedot oikaistuiksi tai poistetuiksi⁶⁶. Samassa yhteydessä unionin tuomioistuin katsoo, että tehokkaan oikeussuojan tällaista puuttumista vastaan voi varmistaa tuomioistuimen lisäksi elin⁶⁷, joka antaa henkilöille takeet, jotka pääosiltaan vastaavat perusoikeuskirjan 47 artiklassa edellytetyistä takeista. Asiassa Schrems II antamassaan tuomiossa unionin tuomioistuin korosti sekä sitä, että tuomioistuimen tai elimen riippumattomuus etenkin toimeenpanovallasta on varmistettava kaikin tarvittavin takein myös sen irtisanomista tai nimityksen kumoamista koskevien edellytysten osalta⁶⁸, että sitä, että toimivallan, joka tuomioistuimelle on annettava, on oltava perusoikeuskirjan 47 artiklan vaatimusten mukainen. Tämän osalta elimelle⁶⁹ on annettava toimivalta tehdä tiedustelupalveluita sitovia päätöksiä sellaisten lakisääteisten takeiden mukaisesti, joihin rekisteröidyt voivat vedota⁷⁰.

4. LOPPUHUOMAUTUKSET

48. Neljä eurooppalaista olennaista taetta on katsottava perustekijöiksi, joita on käytettävä arvioitaessa tasoa, jolla yksityisyyteen ja tietosuojaa koskeviin perusoikeuksiin puututaan. Niitä ei pidä arvioida erikseen, koska ne liittyvät tiiviisti toisiinsa, vaan yleisesti siten, että arvioidaan asiaankuuluvaa lainsäädäntöä suhteessa tiedustelutoimiin, rekisteröityjen oikeuksien suojelua koskevien takeiden vähimmäistasoa sekä kolmannen maan kansallisessa lainsäädännössä taattuja oikeussuojakeinoja.

49. Nämä suojatoimet edellyttävät jonkin verran tulkintaa etenkin siksi, koska kolmannen maan lainsäädännön ei tarvitse olla samanlainen kuin EU:n oikeudellisen kehyksen.

50. Kuten Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi asiassa Kennedy, arviointi riippuu kaikista asian olosuhteista, kuten mahdollisten toimenpiteiden luonteesta, laajuudesta ja kestosta, niiden määräämisen edellyttämistä perusteista, niiden valtuuttamiseen, toteuttamiseen ja valvomiseen toimivaltaisista viranomaisista sekä kansallisessa lainsäädännössä taatun oikeussuojakeinon laajista⁷¹.

51. Kolmannen maan tiedustelutoimenpiteiden arvioinnissa eurooppalaisten olennaisten takeiden perusteella voidaan siten päätyä kahteen johtopäätökseen:

-) Kyseessä olevalla kolmannen maan lainsäädännöllä ei varmisteta eurooppalaisten olennaisten takeidenvaatimusten täyttymistä: tässä tapauksessa kolmannen maan lainsäädäntö ei tarjoa suojan tasoa, joka vastaa pääosiltaan EU:ssa taattua tasoa.
-) Kyseessä oleva kolmannen maan lainsäädäntö täyttää eurooppalaisten olennaisten takeidenvaatimukset.

52. Arvioidessaan tietosuojan tason riittävyttä yleisen tietosuojasetuksen 45 artiklan mukaisesti komission on arvioitava eurooppalaisten olennaisten takeiden vaatimusten täyttymistä osana tekijöitä,

⁶⁶ Ks. Schrems II, 194 kohta.

⁶⁷ Ks. Schrems II, 197 kohta, jossa tuomioistuin käyttää nimenomaisesti tätä sanaa.

⁶⁸ Ks. Schrems II, 195 kohta.

⁶⁹ Ks. Schrems II, 197 kohta, jossa tuomioistuin käyttää nimenomaisesti tätä sanaa.

⁷⁰ Ks. Schrems II, 196 kohta.

⁷¹ EIT, Kennedy, 153 kohta.

jotka on otettava huomioon sen varmistamisessa, että kolmannen maan lainsäädäntö tarjoaa kokonaisuudessaan suojan tason, joka vastaa pääosiltaan EU:ssa taattua tasoa.

53. Kun tietojen viejät turvautuvat tietojen tuojien ohella yleisen tietosuojasetuksen 46 artiklan mukaisiin asianmukaisiin suojatoimiin, niiden on varmistettava, että pääosiltaan vastaava suojan taso saavutetaan tosiasiallisesti ottaen erityisesti huomioon siirrettäviin tietoihin sovellettavan kolmannen maan lainsäädännön vaatimukset. Etenkin, jos kolmannen maan lainsäädäntö ei noudata eurooppalaisten olennaisten takeiden vaatimuksia, on varmistettava, että kyseessä oleva laki ei ole esteenä siirtoon liittyville takeille ja suojatoimille, jotta edelleen on mahdollista tarjota suojan taso, joka vastaa pääosiltaan EU:ssa taattua tasoa.

54. Euroopan tietosuojaneuvosto on antanut lisäohjeita ja -suosituksia, jotka on otettava huomioon arvioinnin tekemisessä sen mukaan, mitä siirtooperustetta käytetään ja onko tarpeen ottaa käyttöön asianmukaisia suojatoimia ja soveltuvin osin täydentäviä suojatoimia⁷².

55. Lisäksi on pantava merkille, että eurooppalaiset olennaiset takeet perustuvat lain vaatimuksiin. Euroopan tietosuojaneuvosto korostaa, että takeiden pohjana ovat perusoikeudet, jotka koskevat kaikkia kansalaisuudesta riippumatta.

56. Tietosuojaneuvosto toistaa, että eurooppalaiset olennaiset takeet ovat viitestandardi arvioitaessa kolmannen maan valvontatoimenpiteisiin liittyvää puuttumista kansainvälisten tietojen siirtojen yhteydessä. Nämä standardit on johdettu EU:n lainsäädännöstä ja unionin tuomioistuimen ja ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä, joka sitoo jäsenvaltioita.

⁷² Tietosuojan riittävyyden viitearvot WP 254 rev.01, tarkistettu ja hyväksytty 6. helmikuuta 2018; Euroopan tietosuojaneuvosto: Recommendations 01/2020 on measures that supplement transfer tools to ensure compliance with the EU level of protection of personal data, 10. marraskuuta 2020.